

MASARYKOVA UNIVERZITA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH STUDIÍ
KATEDRA PSYCHOLOGIE

PSY109 Aplikovaná sociální psychologie

SYLABUS PŘEDMĚTU

PRACOVIŠTĚ	Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií
PŘEDMĚT	PSY109 Aplikovaná sociální psychologie
FORMA STUDIA	denní studium
ŠKOLNÍ ROK	JS 2011
GARANT	doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

OBSAH

OBSAH	2
VYUČUJÍCÍ	3
CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU	3
CÍL PŘEDMĚTU	3
ORGANIZACE PŘEDMĚTU	3
POŽADAVKY NA UKONČENÍ PŘEDMĚTU	4
Účast na seminářích	4
Písemné úkoly	4
ÚKOL 1: Komunikace v pomáhajících profesích	5
ÚKOL 2: Najdu sociální psychologii?	5
Zkouška	7
DŮLEŽITÉ BODY, KTERÉ JE DOBRÉ MÍT NA PAMĚTI	7
STUDIJNÍ MATERIÁLY K PŘEDMĚTU	8
Literatura	8
Studijní materiály předmětu	9
TEMATICKÉ OKRUHY	10
Mezilidská komunikace a vztahy mezi lidmi aneb kdo, co, kde, proč a jak	10
Komunikační dovednosti při pomáhání druhým (dovednosti v profesionálním prosociálním chování)	11
Partnerské vztahy v období adolescence a dospělosti	12
Výcviková, tréninková a terapeutická skupina	13
Sociálně psychologické aspekty duševního zdraví	13
Sociální psychologie při výběru, hodnocení a rozvoji lidí	15
Interpersonální aspekty emocí	15
Prosociální chování u dobrovolníků, v organizacích a v běžném životě	17
OBSAH SEMINÁŘŮ	19

VYUČUJÍCÍ

doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

Katedra psychologie, FSS MU
e-mail: vaculik@fss.muni.cz

prof. PhDr. Petr Macek, CSc.

Katedra psychologie a IVDMMR, FSS MU
e-mail: macek@fss.muni.cz

Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D.

Katedra psychologie, FSS MU
e-mail: trihacek@mail.muni.cz

doc. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D.

Katedra psychologie, FSS MU
e-mail: vybiral@fss.muni.cz

Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D.

Katedra psychologie a IVDMMR, FSS MU
e-mail: lacinova@fss.muni.cz

PhDr. Radka Michalčáková, Ph.D.

IVDMMR FSS MU
e-mail: michalca@fss.muni.cz

Mgr. Miroslav Šípula

Katedra psychologie, FSS MU
e-mail: miro@fss.muni.cz

Mgr. Ing. Jakub Procházka

Katedra psychologie, FSS MU
e-mail: jak.prochazka@mail.muni.cz

CHARAKTERISTIKA PŘEDMĚTU

Předmět PSY109 Aplikovaná sociální psychologie je jednosemestrový předmět, který patří mezi základní předměty sociální psychologie v bakalářském studiu. Je zaměřen na problematiku mezilidské komunikace, práce se skupinou, interpersonálnímu poznávání v různých oblastech života, zdraví a jeho propojení se vztahem k sobě, intrapersonálními aspekty emocí a prosociálním chování.

Předmět zahrnuje dvouhodinovou přednášku a dvouhodinový seminář. Je primárně určen studentům bakalářského studia jednooborové psychologie Fakulty sociálních studií. Předmět mohou (po případném udělení výjimky) navštěvovat studenti dalších oborů Fakulty sociálních studií, případně studenti jiných fakult Masarykovy univerzity.

CÍL PŘEDMĚTU

Cílem předmětu je seznámení studentů s vybranými oblastmi aplikace základních poznatků sociální psychologie. Studenti by se měli naučit vnímat nejrůznější oblasti lidského života „sociálně psychologickými očima“, tj. za využití sociálně psychologických konstruktů a teorií.

ORGANIZACE PŘEDMĚTU

Počet kreditů:	5
Ukončení předmětu:	zkouška
Prerekvizity:	PSY107, PSY108
Přednášky:	2 hodiny 1x 14 dní
Semináře:	2 hodiny 1x 14 dní
Seminární skupiny:	PSY_A (seminář se koná vždy ve stejný týden jako přednáška)

Předmět tvoří 6 – 7 přednáškových bloků, na které navazují semináře. Přednášky i semináře se konají zpravidla jednou za 14 dní. Do seminárních skupin se studenti zapisují prostřednictvím Informačního systému MU. Konkrétní časový harmonogram výuky je upřesněn v souboru umístěném ve studijních materiálech předmětu.

POŽADAVKY NA UKONČENÍ PŘEDMĚTU

ÚČAST NA SEMINÁŘÍCH

- Účast na seminářích je povinná, přítomnost na semináři je kontrolována.
- Na semináři je možná jedna neúčast. Jakákoliv další neúčast automaticky znamená nesplnění podmínek pro řádné ukončení předmětu. Neúčast na seminářích nelze omluvit žádnými doklady (např. vyjádřením lékaře, dokumentem o zpoždění spoje apod.).
- Účast na všech seminářích je hodnocena 5 body.

PÍSEMNÉ ÚKOLY

- V průběhu semestru pracují studenti na níže uvedených písemných úkolech. Jejich 100% realizace a odevzdání v určených termínech je předpokladem pro přihlášení se ke zkoušce.
- Úkoly jsou plněny formou individuální práce, jsou zadávány prostřednictvím informací ve studijních materiálech předmětu případně doplňovány informacemi na seminářích.
- Písemné úkoly jsou bodově hodnoceny. Body za písemné úkoly jsou součástí výsledného hodnocení.
- U každého písemného úkolu musí student získat minimální počet bodů. Pokud ho nedosáhne, může úkol jednou přepracovat. Při přepracování úkolu tvoří výsledné bodové hodnocení průměr z obou hodnocení úkolu.
- V případě, že ani po přepracování student nezíská minimální počet bodů, předmět je mu ukončen hodnocením F.

Plagiátorství

Všechny písemné úkoly musí být vytvořeny výhradně pro předmět PSY109. Text jakéhokoliv písemného úkolu se nesmí shodovat s textem nebo nápadně podobat textu, který vznikl pro účely jiného předmětu. Odevzdáním každého písemného úkolu student stvrzuje, že je výhradním autorem textu, respektuje řádné způsoby citace, bere na vědomí, že práce bude uložena v elektronickém archívu předmětu a původnost práce bude prověřena systémy pro odhalování plagiátu.

Bodové hodnocení písemných úkolů a zkoušky

Úkol	maximální počet bodů	minimální počet bodů
Účast na seminářích	5	
ÚKOL 1: Komunikace v pomáhajících profesích	10	5
ÚKOL 2: Najdu sociální psychologii?	15	8
Zkouška	30	17
Σ	55	30

ÚKOL 1: Komunikace v pomáhajících profesích

V rámci toho úkolu mohou studenti volit ze dvou níže uvedených možností.

Možnost č. 1: Student si najde v internetové poradně jeden z dotazů a odpověď na něj. V komentáři rozebere přednosti odpovědi a slabá místa odpovědi a navrhne odpověď vlastní, v níž se pokusí uplatnit komunikační dovednosti důležité pro pomáhání druhým.

Možnost č. 2: Součástí tohoto úkolu je analýza dovedností a chyb v rozhovoru v pomáhající profesi. Může jít o analýzu z převzaté ukázky z terapeutovy (poradcovy apod.) práce s druhým člověkem. Ukázka může být převzata z odborné literatury. Analýza je pokusem (ve smyslu náčrtu) o kvalitativní analýzu ukázky. Analyzovaný rozhovor bude v příloze úkolu.

Vyučující: doc. PhDr. Zbyněk Vybíral, Ph.D.

Rozsah práce¹: maximálně 4 normostrany (7200 znaků včetně mezer, bez příloh)

Termín odevzdání²: 27. 3. 2011

Forma odevzdání: soubor pojmenovaný příjmením autora ve formátu dokumentu Word

Místo odevzdání: studijní materiály předmětu PSY109, složka s názvem Komunikace v pomáhající profesi

ÚKOL 2: Najdu sociální psychologii?

Úkolem je nalezení sociálně psychologických konstruktů a teorií ve filmu 12 Angry men³. Student musí najít v ději filmu události, které je možné pojmenovat sociálně psychologickými konstrukty a teoriemi. Cílem práce je trénink vnímání událostí běžného života sociálně psychologickým pohledem.

Výstupem je dokument obsahující sociálně psychologické konstrukty nebo teorie, které jsou propojeny s dějem filmu. Děj filmu bude sloužit jako argument pro zdůvodnění správného využití sociálně psychologického konstruktů nebo teorie. Text tvoří jednotlivé sociálně psychologické konstrukty a odstavec se zdůvodněním. Nejedná se tedy o souvislý text s návazností. V rámci zdůvodnění je vhodné pracovat nejen s dějem filmu (v podobě konkrétních příkladů), ale také s odbornými zdroji. Ty je vhodné využít také k definování konstruktů.

¹ Nedodržení stanovených limitů je důvodem k nepřijetí práce.

² Práce odevzdané po uvedeném termínu nebudou přijaty.

³ Více informací o filmu je možné nalézt na <http://www.filmsite.org/twelve.html>. Film je ke stažení ve studijních materiálech předmětu.

Práce bude hodnocena podle těchto kritérií:

- vhodnost a správnost propojení sociálně psychologického konstruktů nebo teorie s dějem filmu (autor musí jasně formulovat argumenty, proč se domnívá, že uvedený sociálně psychologický konstrukt se týká popisovaného děje filmu)
- kvalita uvedených sociálně psychologických konstruktů a teorií (musí se jednat o konstrukty patřící do sociální psychologie)
- počet „důkazů“ z filmu (nejlépe přímá řeč), které budou dokazovat, že sociálně psychologický konstrukt lze ve filmu najít
- sociálně psychologické konstrukty a teorie jsou vybrány z celého filmu, ne pouze z prvních nebo posledních 15 minut
- jsou vybrány sociálně psychologické konstrukty, které nejsou na první pohled ve filmu zcela zřetelné (doporučujeme vyhnout se těmto: předsudek, stereotyp, konformita, sociální skupina, skupinová dynamika, procesní ztráty)
- počet sociálně psychologických konstruktů a teorií uvedených v práci (minimální počet uvedených konstruktů a teorií je 7, maximální počet 10)
- využití zdroje, jejich kvalita i počet

Vyučující: PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

Film 12 Angry men

Rozsah práce⁴: minimálně 3 normostrany (5400 znaků včetně mezer)
maximálně 4 normostrany (7200 znaků včetně mezer)

Termín odevzdání⁵: 15. 4. 2011

Forma odevzdání: soubor pojmenovaný příjmením autora ve formátu dokumentu Word

Místo odevzdání: studijní materiály předmětu PSY109, složka s názvem Najdu sociální psychologii?

Ukázka jednoho zpracovaného sociálně psychologického konstruktů nebo teorie

believe perseverance: Podstata tohoto pojmu je v tom, že jakmile se jednou rozhodneme, že něčemu věříme, máme tendenci tomu věřit nadále i přestože máme k dispozici fakta, která naše přesvědčení vyvracejí (Vaculík, 2006). Příkladem uplatnění tohoto jevu je ve filmu muž č. 3, který zůstal v závěru filmu jediný, jenž si myslel, že mladík je vinen. Při obhajobě svého přesvědčení se odkazoval na výpověď starého muže, který slyšel křik a viděl obviněného běžet z domu. Taký hovořil o noži, projíždějící tramvaji a tom, že si obviněný nepamatoval, co dávali ten večer v kině. Nicméně toto všechno bylo již dříve v diskusi mezi muži vyvráceno či alespoň zpochybněno. Přesto muž č. 3 tyto důkazy stále využíval a věřil jim.

⁴ Nedodržení stanovených limitů je důvodem k nepřijetí práce.

⁵ Práce odevzdané po uvedeném termínu nebudou přijaty.

ZKOUŠKA

- Ke zkoušce se může přihlásit student, který splnil všechny požadavky pro ukončení předmětu PSY109.
- Zkouší se v rozsahu látky, který je dán obsahem předmětu PSY109. Je nezbytné, aby student při přípravě na zkoušku využíval několik informačních zdrojů a neopíral se pouze o jeden studijní text.
- Zkouška má písemnou formu – písemný test, který obsahuje cca 20 otázek. Otázky jsou otevřené i s možností volby. Každá otázka je hodnocena 1 – 2 body. Maximální počet bodů je 30. Za každou chybnou odpověď je odečteno 0,5 bodu. Minimální počet bodů, které musí student získat je 17.

Celkové hodnocení předmětu

Celkové hodnocení studenta v předmětu je dáno výsledky za písemné úkoly a výkonem při zkoušce. Bodové hodnocení je převedeno na známky podle následujícího klíče:

známka	bodové hodnocení
A	55 – 51
B	50 – 46
C	45 – 40
D	39 – 34
E	33 – 30
F	29 – méně

DŮLEŽITÉ BODY, KTERÉ JE DOBRÉ MÍT NA PAMĚTI

1. Účast na seminářích je povinná a přítomnost na semináři je kontrolována. Možná je jedna neúčast na semináři. Jakákoliv další neúčast na semináři znamená nesplnění podmínek pro řádné ukončení předmětu.
2. 100% realizace a odevzdání všech úkolů v určených termínech je předpokladem k tomu, aby se student mohl přihlásit ke zkoušce.
3. U každého písemného úkolu musí student získat minimální počet bodů. Pokud ho nedosáhne, může úkol jednou přepracovat. Při přepracování úkolu tvoří výsledné bodové hodnocení průměr z obou hodnocení úkolu. V případě, že ani po přepracování student nezíská minimální počet bodů, předmět je mu ukončen hodnocením F.

STUDIJNÍ MATERIÁLY K PŘEDMĚTU

Literatura

Při studiu aplikací sociální psychologie je nutné kombinovat různé materiály. Mezi základní literaturou uvádíme texty, jejichž nastudování (vybraných kapitol) tvoří základní poznatkovou základnu předmětu PSY109. Znalost témat ze základní literatury považujeme za znalostní minimum. Texty uvedené v části doplňující literatury vhodně doplňují témata, která jsou součástí předmětu.

Základní literatura

Andersen, T. (1991). *The Reflecting Team. Dialogues and Dialogues about the Dialogues*; NY, W.W. Norton & Company.

Aronson, E., Wilson, T.D., Akert, R.M (2005). *Social psychology*. New Jersey, Prentice–Hall.

Brehm, S., Kassin, S., Fein, S. (2006). *Social psychology of business*. Boston, Houghton Mifflin Custom Publishing.

Brewer, M. B., Hewstone, M. (eds.) (2004). *Applied Social Psychology*. Malden, Blackwell Publishing.

Clary, E.G., Snyder, M. (1991). A functional analysis of altruism and prosocial behavior: The case of volunteerism. In Clark, M. (Ed.), *Review of personality and social psychology: Vol. 12* (pp. 119–148). Newbury Park, CA: Sage.

Clary, E.G., Snyder, M. (1999). The motivations to volunteer: Theoretical and practical Considerations. *Current directions in psychological science*, 8, 156 – 159.

Collinsová, B. C. (2003). *Emocionální nezpůsobilost: jak ji poznat, jak ji chápat a jak nepadnout do jejích pastí*. Praha, Triton.

Dindia, K. (2000). Relational Maintenance. In C. Hendrick, S.S. Hendrick (Eds.), *Close Relationships*. London: Sage Publications.

Dovidio, J.F., Piliavin, J.A., Schroeder, D.A., Penner, L.A. (2006). *The social psychology of prosocial behavior*. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates.

Eysenck, M. ed. (1998). *Psychology: an integrated approach*. Harlow, Longman.

Feldman, R.S. (2001). *Social psychology* (3. vydání). New Jersey: Prentice Hall.

Goleman, D. (1997). *Emoční inteligence*. Praha, Columbus.

Goleman, D. (2000). *Práce s emoční inteligencí*. Praha, Columbus.

Kennedy – Moore, E. (1999). *Expressing emotion: myths, realities, and therapeutic strategies*. New York, Guilford press.

Komárková, R., Slaměník, I., Výrost, J. (Eds) (2001). *Aplikovaná sociální psychologie III. Sociálně psychologický výcvik*. Praha, Grada.

Kratochvíl, S. (1996). *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha, Galén.

Matsumoto, D. (2000). *Culture and psychology: people around the world*. Belmont, Wadsworth.

Miller, R. S., Perlman, D., Brehm, S. S. (2007). Love. In R. S. Miller, D. Perlman, S. S. Brehm, *Intimate Relationships*. New York: McGraw–Hill.

Perls, F. (2004). *Gestalt terapie: vzrušení lidské osobnosti a její růst*. Praha, Triton.

- Plaňava, I. (2005). Průvodce mezilidskou komunikací – přístupy, dovednosti, poruchy. Praha, Grada.
- Procházka, J. (2008). Faktory ovlivňující prosociální chování: Příklady výzkumů. Výtah z diplomové práce:
 Procházka, J. Experimentální ověření souvislosti mezi prosociálním chováním a tendencí vyžadovat prosociální chování od ostatních. Brno, MU.
- Úlehla, I. (1999). Umění pomáhat. Praha, SLON.
- Vaculík, M.. (2010). Assessment centrum: psychologie výběru a rozvoje lidí. Brno: NC Publishing a.s.
- Vybíral, Z. (2005). Psychologie komunikace, 2. vydání. Praha, Portál.
- Vybíral, Z. (2006). Psychologie jinak. Praha, Academia.
- Výrost, J., Slaměník, I. (eds.) (2001). Aplikovaná sociální psychologie II. Praha, Grada.

Doplňující literatura

- Bierhoff, H.W. (2006). Prosociální chování. In: Hewstone, M., Stroebe, W. Sociální psychologie. Praha, Portál.
- Corey, G. et al. (2006). Techniky a přístupy ve skupinové psychoterapii. Praha, Portál.
- Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511–524.
- Hrušková, D. (2007). Kvalita internetového poradenství. FSS MU (diplomová práce).
- Kebza, V. (2005). Psychosociální determinanty zdraví. Praha, Academia.
- Midlarsky, E. (1991). Helping as coping. In Clark, M. (Ed.), *Review of personality and social psychology: Vol.12* (pp. 119 – 148). Newbury Park, CA: Sage.
- Nakonečný, Milan, (2000). Lidské emoce. Praha, Academia.
- Parma, P. (2006). Umění koučovat. Praha, Alfa Publishing.
- Penner, L.A., Dovidio, J.F., Piliavin, J.A., Schroeder, D.A. (2005): Prosocial Behavior: Multilevel Perspectives. *Annual Review Psychology*, 56, 365 – 392.
- Plaňava, I. (1996). Jak (to) spolu mluvíme. Brno, FF MU.
- Plaňava, I. (1998). Spolu každý sám. Praha, Lidové noviny.
- Sternberg, R. J. (2004). A Triangular Theory of Love. In H. T. Reis, C. E. Rusbult (Eds.). *Close Relationships*. New York: Psychology Press.
- Stuchlíková, Iva, (2002). Základy psychologie emocí. Praha, Portál.
- Wallenius, M. (1999). Personal projects in everyday places: perceived supportiveness of the environment and psychological well-being. *Journal of Environmental Psychology* 19, 131–143.
- Yalom, I.. (1999). Teorie a praxe skupinové psychoterapie. Hradec Králové, Konfrontace.

Studijní materiály předmětu

Ve studijních materiálech předmětu PSY109 najdou studenti podklady k vybraným tématům uvedených v sylabu, podklady k prezentovaným přednáškám (soubory ve formátu PDF), další studijní materiály a pokyny nezbytné k plnění písemných úkolů.

TEMATICKÉ OKRUHY

Níže uvedené tematické okruhy jsou součástí přednášek předmětu PSY109. Protože se jedná o rozsáhlá témata, a proto je možné, že některé pojmy a přístupy uvedené v sylabu na přednáškách nezazní. V takovém případě spoléháme na aktivitu studentů, kteří využijí pramenů uvedených v seznamu literatury ke každému tématu i prameny získané vlastním snažením.

TÉMA	Mezilidská komunikace a vztahy mezi lidmi aneb kdo, co, kde, proč a jak
ANOTACE TÉMATU	Téma zahrnuje nabídku vybraných informací o mezilidské komunikaci se zaměřením na jejich aplikaci především v oblasti partnerských vztahů. Součástí tématu je téma komunikačních motivů (proč) a komunikačních stylů (jak). Téma je také zaměřeno na repertoár komunikačních dovedností účastníků procesu komunikace (kdo) a prostředí, v němž se komunikace odehrává (kde).
KLÍČOVÉ POJMY	komunikačně relační axiom, komunikační motivy, zpětná vazba v komunikaci a její typy, konotativní a denotativní význam slov, distance v komunikaci, transakční prostředí, neverbální komunikační projevy a jejich význam v komunikaci, komunikační styly

Literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Plaňava, I. (2005). Průvodce mezilidskou komunikací – přístupy, dovednosti, poruchy. Praha, Grada.	9 – 88	80
Vybíral, Z. (2005). Psychologie komunikace, 2. vydání. Praha, Portál.	25 – 64, 225 – 243	59

Otázky k rekapitulaci

- Co je to komunikačně – relační axiom a proč má smysl o něm něco vědět?
- Jaké jsou základní motivy ke komunikaci?
- Proč je dobré umět čitelně vysílat signály s jakým motivem do komunikace vstupují?
- Jakými způsoby je možné signalizovat vlastní motivy komunikace?
- Co vše patří do transakčního prostředí?
- O čem uvažujeme, když se řekne komunikační proces?
- Jaký význam má v komunikaci zpětná vazba?
- K čemu slouží neverbální komunikační projevy?
- Jaké jsou základní komunikační styly – vysvětlení stylů, předpoklady pro úspěšné zvládnutí komunikačního stylu.
- K jakým účelům slouží jednotlivé komunikační styly?
- Jaké jsou základní předpoklady konverzačního komunikačního stylu?
- Co nepatří do operativního komunikačního stylu?

- Jaké jsou jednotlivé kroky alternativního vyjednávání?
- Jaké komunikační dovednosti vyžaduje efektivní zvládnutí osobního komunikačního stylu?

TÉMA **Komunikační dovednosti při pomáhání druhým (dovednosti v profesionálním prosociálním chování)**

ANOTACE TÉMATU Téma je zaměřeno na dovednosti při pomáhání a zároveň některá úskalí v terapeutických vztazích. Důraz je kladen na zdravou komunikaci pomáhajícího. Dále na chyby na straně pomáhajícího (zdůrazňované expertství, narcismus, dotčenost a vyčítání, moralizování, kognitivní omyly, resp. dysfunkční myšlenky, generalizace, předsudky, scházející dovednosti).

KLÍČOVÉ POJMY komunikace, pomáhání, terapie, empatie, dovednost, prosociální chování

Literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Vybíral, Z. (2005). Psychologie komunikace, 2. vydání. Praha, Portál.	227 – 233, 255 – 256, 259 – 270	20
Úlehla, I. (1999). Umění pomáhat. Praha, SLON	57 – 60	4
Vybíral, Z. (2006). Psychologie jinak. Praha, Academia.	171 – 187	17
Andersen, T. (1991). The Reflecting Team. Dialogues and Dialogues about the Dialogues; NY: W.W. Norton & Company. Chapter 2 – Basic Concepts.	15 – 41	27
Doplňující literatura		
Bierhoff, H.W. (2006). Prosociální chování. In: Hewstone, M., Stroebe, W. Sociální psychologie. Praha, Portál.	331 – 360	30
Hrušková, D. (2007). Kvalita internetového poradenství. FSS MU (diplomová práce).		90
Andersen, T. (1991). The Reflecting Team. Dialogues and Dialogues about the Dialogues; Chapter 3 – Guidelines for Practice.	42 – 68	27
Corey, G. et al. (2006). Techniky a přístupy ve skupinové psychoterapii. Praha, Portál.	17 – 56	40

Otázky k rekapitulaci

- Dokážete uvést příklad pro kognitivní přizpůsobování v rozhovoru?
- Jaké jsou znaky zdravého komunikování?
- Umíte objasnit tvrzení, že „odborný žargon depersonalizuje“? Umíte uvést příklady?
- Je možné být v posouzení terapeutického rozhovoru objektivní?
- Když se hovoří či píše o jazykových obtížích v porozumění, jaké mají psychologové na mysli?
- Co byste dodali ke krédu: „Naslouchejte, co lidé doopravdy říkají.“?

- Jak byste vysvětlili počáteční stav ne–vědění v dialogu (not – knowing approach)?

TÉMA	Partnerské vztahy v období adolescence a dospělosti
ANOTACE TÉMATU	Téma obsahuje vybrané teoretické přístupy ke studiu blízkých vztahů (evolučně psychologický pohled, teorie sociální směny, teorie citové vazby). Součástí tématu je také oblast partnerských vztahů v období adolescence, specifik zkoumání partnerských vztahů v tomto vývojovém období a vybraná empirická zjištění – studie ELSPAC. Téma je zaměřeno na partnerské vztahy v dospělosti (triangulární teorie lásky – R. Sternberg, milostné styly – J. A. Lee, citová vazba v partnerských vztazích dospělých – P. Shaver; C. Hazan). Součástí tématu je také „udržování / údržba vztahu“ v manželství.
KLÍČOVÉ POJMY	komunikačně relační axiom, blízké vztahy (close relationships), teorie citové vazby (attachment theory), triangulární teorie lásky (triangular theory of love), milostné styly (styles of loving)

Literatura

Základní literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Miller, R. S., Perlman, D., Brehm, S. S. (2007). Love. In R. S. Miller, D. Perlman, S. S. Brehm, <i>Intimate Relationships</i> . New York: McGraw–Hill.	244 – 275	31
Dindia, K. (2000). Relational Maintenance. In C. Hendrick, S.S. Hendrick (Eds.), <i>Close Relationships</i> . London: Sage Publications.	287 – 299	12

Doplňující literatura

Hazan, C., Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. <i>Journal of Personality and Social Psychology</i> , 52, 511–524.	511 – 524	14
Sternberg, R. J. (2004). A Triangular Theory of Love. In H. T. Reis, C. E. Rusbult (Eds.), <i>Close Relationships</i> . New York: Psychology Press.	213 – 227	15

Otázky k rekapitulaci

- Historické proměny reprezentace lásky, vyjmenujte dimenze, v nichž se pohled na lásku liší.
- Triangulární teorie lásky – jaké jsou základní dimenze, s nimiž se pracuje?
- Charakterizujte „romantickou a kamarádskou lásku“.
- Jaké jsou základní charakteristiky raných partnerských vztahů v adolescenci?
- Teorie citové vazby – aplikace na partnerské vztahy v dospělosti – jaké jsou čtyři styly citové vazby v dospělosti, jejich charakteristika?
- Dynamika partnerského vztahu – pokuste se popsat vývoj partnerského vztahu v čase pomocí dimenzí triangulární teorie lásky.

- Udržování / údržba partnerského vztahu – jaké jsou jednotlivé složky, které se podílejí na udržování „kvality“ dlouhodobých vztahů?

TÉMA	Výcviková, tréninková a terapeutická skupina
ANOTACE TÉMATU	Téma je věnováno malé sociální skupině a jejímu využití pro cílenou práci na sobě: trénink dovedností, výcvik v sebereflexi a komunikaci, prostor pro řešení osobních problémů a potíží. Budou představena specifika práce s výcvikovou a terapeutickou skupinou, možnosti a meze skupinové práce. Zaměříme se na charakteristiku skupinového procesu, roli vedoucího skupiny / terapeuta. Představíme metody a techniky práce se skupinou a ve skupině.
KLÍČOVÉ POJMY	výcviková skupina, terapeutická skupina, skupinové procesy, vedení skupiny

Literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Kratochvíl, S. (1996). Skupinová psychoterapie v praxi. Praha, Galén.	188 – 207	20
Štětovská, I., Gillernová, I., Komárková, R., Šípek, J., Junková, V. (2001). Výcvik sociálních dovedností. In R. Komárková, I. Slaměník, J. Výrost (Eds), Aplikovaná sociální psychologie III. Sociálně psychologický výcvik. Praha, Grada.	35 – 123	89
Gillernová, I., Štětovská, I. (2001). Pravidla a podmínky provádění sociálně psychologického výcviku. In R. Komárková, I. Slaměník, J. Výrost (Eds), Aplikovaná sociální psychologie III. Sociálně psychologický výcvik. Praha, Grada.	23 – 33	11

Doplňující literatura

Yalom, I.. (1999). Teorie a praxe skupinové psychoterapie. Hradec Králové, Konfrontace.

Otázky k rekapitulaci

- Jaké znáte základní charakteristiky výcvikové a terapeutické skupiny?
- Jaké jsou možnosti práce se skupinou, jaké jsou omezení a limity?
- Jaké jsou typy terapeutických a výcvikových skupin?
- Jaké existují základní požadavky na vedení skupiny?
- Pojmenujte základní pravidla práce se skupinou a vysvětlete jejich význam?

TÉMA	Sociálně psychologické aspekty duševního zdraví
ANOTACE TÉMATU	Sociální aspekty lidské psychiky mají stěžejní význam pro duševní zdraví. Budeme o něm uvažovat na různých úrovních. Nejprve si na příkladech sociálních (interpersonálních) potřeb ukážeme sociální podmíněnost celé psychiky a tedy i duševního zdraví. Po tomto úvodu se na duševní zdraví podíváme skrze paradigma stresu (a zejména jeho sociálně psychologické aspekty, jako je např. vnímaná kontrola). Do třetice se budeme zabývat sociálně

psychologickými zdroji zvládnání (copingu), zejména různými koncepcemi nezdolnosti, sociální oporou, ale také koncepcí osobních projektů, stylem připoutání (attachmentu) z hlediska zvládnání emocí atd.

KLÍČOVÉ POJMY stres, coping, seberegulaci, vnímaná kontrola, naučená bezmocnost, nezdolnost, koncepce osobních projektů, koncepce životních událostí, sociální opora

Literatura

Základní literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Aspinwall, L.G. (2004). Dealing with adversity: self-regulation, $\text{\textcircled{r}}$ trate, adaptation, and health. In M.B. Brewer, M. Hewstone (eds.), Applied Social Psychology.	3 – 27	25
Kebza, V. (2001). Sociální psychologie zdraví. In J. Výrost, I. Slaměník (eds.), Aplikovaná sociální psychologie II.	19 – 35	17
Výrost, J., Baumgartner, F. (2001). Sociálna opora a $\text{\textcircled{r}}$ trategie. In J. Výrost, I. Slaměník (eds.), Aplikovaná sociální psychologie II.	113 – 128	16
Baumgartner, F. (2001). Zvládanie stresu – $\text{\textcircled{r}}$ trate. In J. Výrost, I. Slaměník (eds.), Aplikovaná sociální psychologie II.	191 – 208	18
Frankovský, M. (2001). $\text{\textcircled{r}}$ trategie správanía v náročných životných situáciách. In J. Výrost, I. Slaměník (eds.), Aplikovaná sociální psychologie II.	209 – 227	19

Doplňující literatura

Kebza, V. (2005). Psychosociální determinanty zdraví. Praha, Academia.	62 – 180	119
Wallenius, M. (1999). Personal projects in everyday places: perceived supportiveness of the environment and psychological well-being. Journal of Environmental Psychology 19, 131–143.	131 – 143	13

Otázky k rekapitulaci

- Jaké sociálně psychologické charakteristiky ovlivňují působení stresu?
- Jaké existují poznatky o vztahu mezi určitým způsobem chování ("typem osobnosti") a somatickým onemocněním?
- Charakterizujte některé z pojetí nezdolnosti.
- Vysvětlete fungování sociální opory z hlediska některé teoretické koncepce.
- V čem mohou spočívat negativní stránky sociální opory?
- Jaké tři typy stresových situací rozlišuje McCrae? Vysvětlete, v čem se liší.
- Vysvětlete, v čem podle Lisy Aspinwall spočívá chápání optimismu jako psychologického zdroje.
- Vyberte si některé dělení copingových strategií (strategií zvládnání náročných situací) a vysvětlete rozdíly mezi jednotlivými strategiemi.

TÉMA	Sociální psychologie při výběru, hodnocení a rozvoji lidí
ANOTACE TÉMATU	Téma je zaměřeno na aplikaci sociální psychologie v oblasti personální práce. Budeme se věnovat metodě assessment centra, která slouží k výběru zaměstnanců a diagnostice jejich potenciálu. Upozorníme na vztah mezi interpersonálním poznáváním a hodnocením lidí (nejen metodou assessment centra).
KLÍČOVÉ POJMY	výběrový rozhovor – strukturované interview, assessment centrum; assessment centrum a sociální facilitace, sociální zahálení, skupinové řešení problémů, skupinová polarizace, groupthink, hodnocení zaměstnanců a chyby v interpersonálním poznávání – schéma, mental shortcuts, primacy effect, recency effect, halo effect, confirmation bias, implicitní teorie osobnosti, iluzorní korelace, trait negativity bias, availability heuristic, hodnocení zaměstnanců a atribuční zkreslení – základní atribuční chyba, actor / observer difference, positivity effect, negativity effect, hodnocení zaměstnanců a zkreslení vyplývající z kategorizace – minimal discrimination effect, in-group bias, out-group homogeneity bias

Literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Brehm, S., Kassin, S., Fein, S. (2006). Social psychology of business. Boston, Houghton Mifflin Custom Publishing.	479 – 510	32
Aronson, E., Wilson, T.D., Akert, R.M (2005). Social psychology. New Jersey, Prentice–Hall.	57 – 91, 93 – 129	72
Vaculík, M. (2010). Assessment centrum: psychologie výběru a rozvoje lidí	108 – 132	25

Otázky k rekapitulaci

- Jaké výhody přináší metoda assessment centra ve výběru zaměstnanců a hodnocení jejich potenciálu?
- Aplikujte poznatky z oblasti interpersonálního poznávání na hodnocení zaměstnanců.
- S jakými ohroženími, která vyplývají ze skupinového řešení problémů je možné se potkat při integraci pozorování v assessment centru?
- Co je to koučování a jaké jsou výhody toho přístupu v oblasti vedení lidí? Na jakých psychologických základech je tento způsob vedení lidí založený?
- Čím přispěla sociální psychologie do oblasti rozlišování stylů vedení?

TÉMA	Interpersonální aspekty emocí
ANOTACE TÉMATU	Téma představuje důležité aspekty emocí z hlediska sociální psychologie. Představí charakteristiky emocí ve třech rovinách: osobní (prožívání a vyjadřování emocí v přítomnosti druhých a s ohledem na druhé), v blízkých vztazích a v rovině skupinové. Rovnocenným cílem bude identifikovat důležité faktory ovlivňující v pozitivním i negativním smyslu emoční kontakt a najít některé zákonitosti emoční adaptace.

KLÍČOVÉ POJMY emoce soukromé a veřejné, prezentované a potlačené, faktory ovlivňující vyjadřování emocí, nápadné veřejné emoce a „stín“, emoce v blízkých vztazích a ve skupině, šíření emocí, skupinová emoční inteligence, empatie vs. projekce, introjekce, konfluence, citlivost, „stres z empatie“ a syndrom vyhoření, agrese, dominance a moc vs. kooperace jako faktory uspořádání skupinové hierarchie vůdcovství ve skupině a skupinových vztahů, role a zákonitosti konfliktů, plný emoční kontakt („flow“) a způsoby jeho narušení, role osobních hranic a kreativní adaptace v emočním kontaktu a ve vztazích, tzv. „zvládnutí“ emocí

Literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Collinsová, B. C. (2003). Emocionální nezpůsobilost: jak ji poznat, jak ji chápat a jak nepadnout do jejích pastí. Praha, Triton.	69 – 72, 76 – 77, 192 – 193	5
Eysenck, Michael ed. (1998). Psychology: an integrated approach. Harlow, Longman.	478, 495 – 496, 497 – 498, 695	4
Goleman, D. (1997). Emoční inteligence. Praha, Columbus.	99 – 111, 114 – 118, 268 – 270, 284 – 287	21
Goleman, D. (2000). Práce s emoční inteligencí. Praha, Columbus.	162 – 167, 172 – 175, 178 – 180, 185 – 186	11
Kennedy – Moore, E. (1999). Expressing emotion: myths, realities, and therapeutic strategies. New York, Guilford press.	3 – 17, 21, 109 – 202	15
Matsumoto, D. (2000). Culture and psychology: people around the world. Belmont, Wadsworth.	280 – 282	2
Perls, F. (2004). Gestalt terapie: vzrušení lidské osobnosti a její růst (vydáno s chybným podtitulem – správně: „vzrušení a růst lidské osobnosti“). Praha, Triton.	199 – 227, 246 – 256	38
Výrost, J., Slaměník I., (eds) (2001). Aplikovaná sociální psychologie II. Praha, Grada Publishing.	63 – 75	12
Doplňující literatura		
Kennedy – Moore, E. (1999). Expressing emotion: myths, realities, and therapeutic strategies. New York, Guilford press.	109 – 202	95
Matsumoto, D. (2000). Culture and psychology: people around the world. Belmont, Wadsworth.	271 – 312	41
Nakonečný, Milan, (2000). Lidské emoce. Praha, Academia.		
Stuchlíková, Iva, (2002). Základy psychologie emocí. Praha, Portál.		

Otázky k rekapitulaci

- Jak ovlivňuje prožívání a vyjadřování emocí přítomnost nebo představa druhých?
- Jaký vliv má společnost na prožívání a vyjadřování emocí?
- Existují některé typické emoční procesy a) u jednotlivce ve vztahu k druhému, ke skupině b) v rámci skupiny?
- Jak se utváří emoce v blízkých vztazích: a) v průběhu ontogeneze b) ve vztahu dospělých?
- Jakou roli ve vztazích hrají osobní (osobnostní) hranice? Jaké důsledky má narušení osobních hranic?
- Jaké podmínky jsou podle vašeho názoru důležité pro a) plný emoční kontakt b) dobrou emoční adaptaci?
- Jaké překážky stávají v cestě emočnímu kontaktu a uspokojivým emočním vztahům?
- Pokud byste vedli kurs emočního sebepoznání, jehož konečným cílem by bylo (na základě sebepoznání) zlepšit emoční vztahy k druhým, které by byly jeho nezbytné součásti?

TÉMA **Prosociální chování u dobrovolníků, v organizacích a v běžném životě**

ANOTACE TÉMATU Téma je věnováno praktické aplikaci poznatků o prosociálním chování ve třech různých oblastech. Po připomenutí si základních pojmů z problematiky prosociálního chování z předchozích kurzů sociální psychologie se zaměříme zejména na tři okruhy: a) Motivace dobrovolníků k prosociálnímu chování, b) Organizační prosociální chování, c) Prosociální chování v každodenních mezilidských vztazích. Cílem bude dozvědět se, jak můžeme podporovat prosociální chování a rozvoj prosociálního chování ve svém okolí – ať už při práci s dobrovolníky v neziskové organizaci, se zaměstnanci v soukromé společnosti nebo v rámci různých sociálních skupin.

KLÍČOVÉ POJMY altruism, sympathy (solidarita, soucit, účast), cooperation (spolupráce), donating (dárcovství), helping (pomáhání), diffusion of responsibility (rozptýlená odpovědnost), confusion of responsibility, pluralistic ignorance, norm of reciprocity, norm of social responsibility (norma společenské odpovědnosti), bystander effect (efekt přihlížejících), Lataného a Darleyho model rozhodování (decision model of bystander intervention), community activism, volunteering (dobrovolnictví), organizational citizenship behavior, organizational commitment a organizational justice (a její 2 složky), motivace dobrovolníků (co všechno může motivovat k dobrovolnictví), očekávané dobrovolnictví (co způsobuje požadavek „zkušenost práce dobrovolníka“), faktory ovlivňující prosociální chování

Literatura

<u>autor</u>	<u>strany</u>	<u>počet stran</u>
Clary, E.G., Snyder, M. (1991). A functional analysis of altruism and prosocial behavior: The case of volunteerism. In Clark, M. (Ed.), Review of personality and social psychology: Vol. 12 (pp. 119–148). Newbury Park, CA: Sage.	127 – 131	4
Clary, E.G., Snyder, M. (1999). The motivations to volunteer: Theoretical and	156 – 159	4

practical Considerations. Current directions in psychological science, 8, 156 – 159.

Dovidio, J.F., Piliavin, J.A., Schroeder, D.A., Penner, L.A. (2006). The social psychology of prosocial behavior. Mahwah, Lawrence Erlbaum Associates.	68 – 85, 145 –158, 165 – 170	38
Feldman, R.S. (2001). Social psychology (3. vydání). New Jersey: Prentice Hall.	282	1
Procházka, J. (2008). Faktory ovlivňující prosociální chování: Příklady výzkumů. Výtah z diplomové práce: Procházka, J. Experimentální ověření souvislosti mezi prosociálním chováním a tendencí vyžadovat prosociální chování od ostatních. Brno, MU.	1 – 6	6

Doplňující literatura

Midlarsky, E. (1991). Helping as coping. In Clark, M. (Ed.), Review of personality and social psychology: Vol.12 (pp. 119 – 148). Newbury Park, CA: Sage.	238 – 260	23
Penner, L.A., Dovidio, J.F., Piliavin, J.A., Schroeder, D.A. (2005): Prosocial Behavior: Multilevel Perspectives. Annual Review Psychology, 56, 365 – 392.	365 – 392	28

Zajímavé internetové adresy

http://www.independentsector.org/GandV/s_volu.htm

http://www.independentsector.org/GandV/s_fact.htm

Otázky k rekapitulaci

- Co všechno hraje roli při rozhodování, zda se zachovat prosociálně a jakými fázemi musí člověk projít mezi zaznamenáním příležitosti a aktem prosociálního chování?
- Jaké vnější faktory zvyšují pravděpodobnost prosociálního chování a jak můžeme ke zvýšení této pravděpodobnosti přispět my?
- Jaké motivy udávají dobrovolníci pro svou práci?
- Jaké chování nebo přístup by mohlo snížit pravděpodobnost další práce dobrovolníka?
- Jaké formy má prosociální chování v organizacích a čím je možné jej podněcovat?

OBSAH SEMINÁŘŮ

Obsah seminářů bude tvořit kombinace níže uvedených bodů:

- diskuse k přednášeným tématům
- procvičování přednášeného formou vlastního zážitku na sobě
- diskuse témat z běžného života se zvláštním zřetelem na uplatňování dovednosti vidět sociálně psychologickou dimenzi jevů a událostí
- diskuse vyplývající z písemných úkolů

Semináře jsou zaměřeny na praktickou aplikaci znalostí prezentovaných na přednáškách a doplněných samostudiem. Mají interaktivní podobu – sami účastníci jsou aktivními tvůrci obsahu a podoby seminářů. Obsah seminářů má proto pravděpodobnostní charakter. Lze jej měnit podle aktuálních požadavků studentů.

seminář	obsah
1	Mezilidská komunikace: komunikační motivy, vyjednávání
2	Volné komentáře k modelové situaci komunikování v pomáhající profesi. „Brainstorming“: co pomáhá v komunikaci a co ji naopak znesnadňuje? Cvičení v rotující trojici: Naslouchání „problému“ (trápení) a dovednosti při naslouchání.
3	Demonstrace metod a technik práce s výcvikovou a terapeutickou skupinou. Diskuse nad možnostmi, omezeními, specifiky a pravidly práce se skupinou a ve skupině.
4	Výzkum partnerského chování v praxi
5	Interpersonální aspekty emocí
6	Koncepce ekologických potřeb v rodinném systému a jejich souvislosti s duševním zdravím